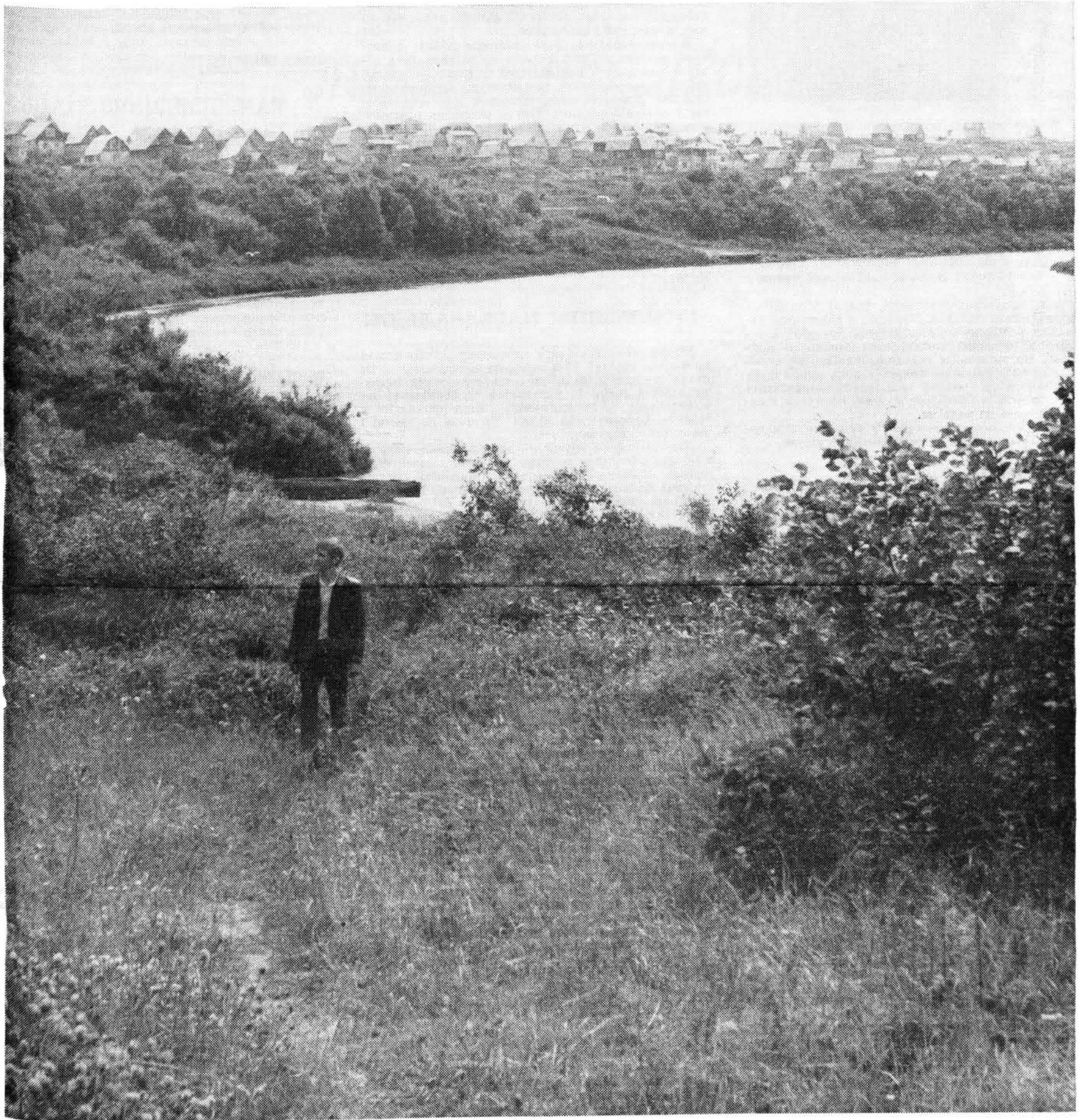

Голас Радзімы

№ 35 (1917)
29 жніўня 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Летнія загарадныя дамы, ці дачы, як іх часцей называюць у нас, становяцца ўсё больш папулярнымі на Беларусі. Займець непадалёку ад горада садовы ўчастак і пабудаваць там катэдж мае магчымасць ледзь не кожная гарадская сям'я. Прычым, гэта характэрна не толькі для жыхароў буйных прамысловых цэнтраў, а і раённых гарадкоў. Напомнім, што зямля ў нас не з'яўляецца аб'ектам куплі-продажу, і ўчасткі пад дачнае будаўніцтва гараджане атрымліваюць ад дзяржавы бясплатна ў бестэрміновае карыстанне.

НА ЗДЫМКУ: летнія загарадныя дамы рабочых і служачых Аршанскага льнокамбіната на беразе Дняпра.

Фота С. КРЫЦКАГА.

КАПІТАН — ПРАФЕСІЯ І ХАРАКТАР

«Лоцыя яго лёсу»

стар. 3

УСЕ ДЗЕЦІ РОДНЫЯ

«Пад крылом дзяржавы»

стар. 4

АБ ТВОРЧАСЦІ МАСТАКА ІВАНА РЭЯ

«Быль вогненных гадоў»

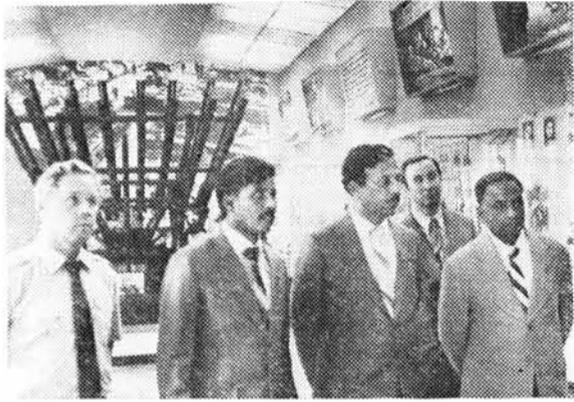
стар. 7

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

У Мінску знаходзілася дэлегацыя індыйскага горада-пабраціма Бангалура — цэнтры штата Карнатака — на чале з мэрам М. Л. Субараджам. Дэлегацыя прыйшла ў нашу краіну па запрашэнню Мінскага гарвыканкома.

Індыйскія госці былі прыняты старшынёй гарвыканкома В. Пячэнікавым. Яны пабывалі на трактарным заводзе, наведалі дзіцячы сад-яслі вытворчага аб'яднання індустрыяльнага домабудавання, зрабілі экскурсію на сталіцы рэспублікі, азнаёміліся з экспазіцыямі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і ВДНГ БССР.

Члены індыйскай дэлегацыі, сказаў у гутарцы з журналістамі М. Л. Субарадж, з цікавасцю азнаёміліся ў Мінску з арганізацыяй жыллёвага будаўніцтва, адукацыі, культурнага адпачынку працоўных. На прыкладзе горада-пабраціма мы атрымалі для сябе карысны вопыт. І хоць нашы краіны належаць да розных сацыяльна-эканамічных сістэм, многае з убачанага будзем імкнуцца прымяніць у сябе на радзіме.

НА ЗДЫМКУ: члены дэлегацыі ў Беларускам дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

ДРУЖБА НАРОДАУ

НА ПСКОЎСКОЙ ЗЯМЛІ

Святам дружбы двух народаў стала адкрыццё Дома культуры ў пскоўскім саўгасе «Беларускі». Гучалі і вясёлая «Лявоніха», і пскоўскія прыпеўкі. Гучалі на сцэне і ў зале руская і беларуская мовы. Гаспадарка нездарма носіць імя брацкай рэспублікі: і спраектавалі яе, і стварылі на месцы некалькіх дробных гаспадарак будаўнікі і меліяратары з БССР.

Дом культуры — завяршальнае звяно ў ажыццяўленні праекта забудовы цэнтральнай сядзібы саўгаса. У ім зала на 400 месцаў, дванаццаць пакояў для гурткоў, бібліятэка з чытальнай залай, буфет, самая новая кінапраекцыйная апаратура, з густам аформлены інтэр'еры. Радуе і сам пасёлак, забудаваны камфартабельнымі катэджамі. Есць тут свае паліклініка, дзіцячы камбінат, школа.

Усяго некалькі гадоў мінула з таго дня, як беларусы пачалі працаваць у Пыталаўскім раёне Пскоўскай вобласці. Але зрабілі яны шмат. Меліяратары абнавілі для саўгаса шэсць тысяч гектараў неўрадлівых зямель. Узведзены дзесяткі гідратэхнічных збудаванняў, на плошчы, якая перавышае тысячу гектараў, створана сістэма рэгулюемага арашэння. Зямля адгукнулася на клопаты: ураджай збожжа падняўся да 40 цэнтнераў з гектара.

РЭКАНСТРУКЦЫЯ

ВАКЗАЛ ДЛЯ СТАЛІЦЫ

Пачалася рэканструкцыя Мінскага чыгуначнага вакзала.

Пабудаваны ў 1871 годзе, разбураны ў час вайны і адноўлены ў 1944 годзе, яго будынак перастаў адпавядаць сваёй напружанай рабочай нагрузцы і архітэктурна-мастацкаму значэнню ўзгорка «брамы» горада. Перабудова будзе кардынальнай.

Асноўны будынак вакзала пакуль застаецца. Пасля завяршэння першай чаргі рэканструкцыі яго знясуць. Новы — з каменя, металу, бетону і мармуру, будзе адпавядаць апошнім дасягненням архітэктуры, самым патрабавальным густам пасажыраў.

Праект рэканструкцыі мінскія спецыялісты распрацавалі ў садружнасці са сваімі маскоўскімі калегамі.

ЖЫВЕЛАГАДОУЛЯ

МЯСНЫ ЦЭХ БРЭСТЧЫНЫ

На дзевятнаццаць месяцаў раней устаноўленага тэрміну зданы ў эксплуатацыю сучасны комплекс у саўгасе-камбінаце «Белавежскі» Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці. Ён разлічаны на адкорм 108 тысяч свіней у год. Адзін гэты комплекс будзе пастаўляць столькі свініны, колькі давалі яе ўсе калгасы і саўгасы раёна, разам ўзяты.

Уведзены ў строй таксама міжкалгасны комп-

лекс на вытворчасці свініны «Баравіца», што ў Іванаўскім раёне. З выходам на поўную магутнасць ён будзе вырабляць у год 5 400 тон мяса, што ў пяць з палавінай разоў больш, чым прадавалі яго дзяржаве ўсе гаспадаркі раёна.

ЖЫЛЛЁВАЕ БУДАЎНІЦТВА

ДАМЫ ЗАКАЗВАЮЦЬ ЛЯСГАСУ

Усяго за два тыдні будуецца дамы сядзібнага тыпу, зрубы для якіх пачалі выпускаць лясгасы Брэсцкай вобласці. Дамы — на тры пакоі з кухняй, кладоўкай і санвузлом.

Дрэваапрацоўчыя цэхі створаны побач з ляснымі масівамі. Тут і наладжана вытворчасць дэталей для дамоў. Вырабленыя па заказе калгасаў зрубы ў разабраным выглядзе дастаўляюцца на сядзібы. Дзесяткі такіх катэджаў ужо адпраўлены ў сельскія пасёлкі. Там іх збіраюць і заканчваюць калгасныя будаўнічыя брыгады. Драўляныя дамы простыя ў вырабе, утвая танныя за буйнапанельныя з жалезабетону і цагляныя.

Вытворчасць зборных канструкцый асвоена таксама на Целяханскім заводзе сталярных вырабаў, Івацэвіцкім, Бярозаўскім і Ганцавіцкім заводах буйнапанельнага домабудавання. Індустрыялізацыя сельскага будаўніцтва дала магчымасць з пачатку пяцігодкі ўзвесці ў вёсках вобласці звыш 700 тысяч квадратных метраў жылля.

МУЗЕІ

15-МІЛЬЁННЫ НАВЕДВАЛЬНІК

Музей мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць» прыняў 15-мільённага наведвальніка. Ён стала студэнтка Талінскага політэхнічнага інстытута Айна Лейк — удзельніца спарорніцтваў на падводнаму арыентаванню, якія праходзілі ў Брэсце. Супрацоўнікі музея ўручылі ёй кветкі і памятны падарунак.

Мемарыяльны музей — адна з самых дарагіх святых савецкага народа. Тысячы людзей штодзённа прыходзяць сюды, каб ушанаваць ратны подзвіг байцоў бессмяротнай цытадэлі. У яго залах і на месцах, дзе ішлі жорсткія баі, пабывалі прадстаўнікі больш чым са 130 краін свету. Схіляючыся перад гераізмам чырвонаармейцаў і камандзіраў, госці пакідаюць музею памятныя падарункі, якія захоўваюцца ў асобнай зале. На стэндах дары ад працоўных В'етнама, Кубы, Польшчы, ГДР, МНР, Францыі, многіх іншых краін.

РАСПРАЦОЎКІ ВУЧОНЫХ

НА ВАГУ... СЕРАБРА

Пры перапрацоўцы старой кінаплёнкі страты серабра не непазбежнасць, а недахоп тэхналогіі. Да такога вываду прыйшлі вучоныя Інстытута агульнай і неарганічнай хіміі Акадэміі навук Беларусі. Да ўкаранення распрацаванага імі металу ў Беларускай опытка-механічным аб'яднанні і на іншых прадпрыемствах выкарыстаныя фотаматэрыялы спачатку спальваліся і насяля ўжо з поспеху даставалася серабро. Аднак пры такой марнатраўнай «тэхналогіі» разам з дымам у трубу вылетала да 15 працэнтаў каштоўнага металу.

Арыгінальны спосаб разбурэння жэлацінавага слоя, прапанаваны вучонымі, займае крыху больш часу, чым трэба для спальвання стужкі. Але пры гэтым зберагаецца не толькі практычна ўсё серабро, але і захоўваецца трыццацітатная аснова кінаплёнкі, якая накіроўваецца цяпер на паўторную перапрацоўку. Усё гэта дае штогод дзесяткі тысяч рублёў эканоміі.

РЫХТУЮЦЬ БІБЛІЕГРАФЫ

КОМПАС У КНІЖНЫМ МОРЫ

Калі сабраць разам усё, што напісана пра Мінск, адзін з самых старажытных гарадоў Беларусі, дык атрымаецца цэлая бібліятэка, і да таго ж немалая. Але літаратура пра сталіцу нашай рэспублікі пакуль не сістэматызавана. У хуткім часе гэты прабел будзе запоўнены. Бібліяграфы Беларускай дзяржаўнай бібліятэкі імя Леніна рыхтуюць паказальнік літаратуры пра Мінск. У ім будзе адлюстравана ўсё, што напісана і выдадзена пра нашу сталіцу, пачынаючы з далёкіх часоў.

Гэта даволі складаная, але паспяховая для бібліяграфу «ленінкі» задача, лічыць галоўны бібліяграф Ніна Ватацы.

ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ АСТРАНОМЫ

ЁСЦЬ ПЛАНЕТА МІНСК!

Каля трох тысяч малых планет абарачаюцца вакол Сонца паміж арбітамі Марса і Юпітэра. Гэты астэроіды ўтвараюць цэлы пояс у Сонечнай сістэме.

Пастаяннае назіранне за зорным небам вядуць супрацоўнікі Інстытута тэарэтычнай астраноміі АН СССР і Крымскай астрафізічнай абсерваторыі.

Крымскія астраномамі зроблены дзесяткі ты-

сяч негатываў, адкрыты каля 300 малых планет. Ён прысвойваюцца імёны, якія рэгіструюцца ў Міжнародным планетным цэнтры (Кембрыдж, ЗША).

Нядаўна з цэнтры прыйшла вестка, што зацверджана назва планеты — Мінск. Есць у неба і такія планеты, як Беларусь і Хатынь, адкрытыя раней. Усе яны знаходзяцца на адлегласці соцень мільёнаў кіламетраў ад Зямлі. Вывучэнне руху ўсіх астэроідаў дапамагае вырашаць многія пытанні нябеснай механікі і тэарэтычнай астраноміі.

Спецыялісты Крымскай астрафізічнай абсерваторыі працягваюць пошук. На колькасці адкрытых малых планет яны апыраўдзілі замежных калегаў і цяпер займаюць першае месца.

АХОВА ПРЫРОДЫ

ТАМ, ДЗЕ ЦЯЧЭ ЛАНЬ

Нядаўна ў Беларусі створаны першы біялагічны заказнік — «Вусце Лані». Нягледзячы на параўнальна невялікую плошчу — 287 гектараў, жывёльны свет заказніка выключна багаты і разнастайны і з'яўляецца эталонам для ўсёй фауны Палесся. Асноўнае багацце — птушкі. Іх тут каля 60 відаў. Менавіта ў межах заказніка знаходзіцца і буйнейшая ў сярэдняй паласе Еўропы калонія чапляў. Есць тут таксама бабры, ласі, казулі, кабань, многа рэдкіх відаў раслін.

Заказнік «Вусце Лані» будзе не толькі месцам для захавання і рассялення каштоўных відаў жывёл у навакольных лясах, лугі і вадаёмы, але і базай для навуковых даследаванняў палескай прыроды цяпер і асабліва ў будучыні.

ВЫСТАУКІ

ШКЛЯНАЯ ВЯСЁЛКА

У залах Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея пасялілася шкляная вясёлка. Тут адкрылася выстаўка старажытнага і сучаснага беларускага шкла. У экспазіцыі — каралі, бранзалеты, фрагменты пасуды, знойдзеныя пры археалагічных раскопках на Гродзеншчыне, вырабы са шкла XVIII—XIX стагоддзяў.

Адзін з раздзелаў аддадзены прадукцыі шклозавода «Нёман». Прыцягваюць увагу вырабы лепшых яго майстроў — мастакоў У. Мурашвера, А. Федаркова, Т. Малышавой і іншых. Іх работы прадстаўлялі беларускае шкло на многіх выстаўках у краіне і зааружжом, атрымлівалі вышэйшыя прызы і ўзнагароды.

УРАДЖАЙ-85

На Беларусі завяршаецца ўборка ўраджая. Надыйшла пара дажынак. Першымі на Гродзеншчыне іх справілі ў калгасе «Прагрэс». Жыта, ямень, пшаніцу і авёс з плошчы 2 600 гектараў тут убрали за 12 рабочых дзён. Намалочана каля 14 тысяч тон збожжа — больш чым па 50 цэнтнераў з гектара. У дзень заканчэння жніва на цэнтральнай сядзібе гаспадаркі — у пасёлку Верцялішкі адбылося свята апошняга снапа.

НА ЗДЫМКАХ: старшыня калгаса «Прагрэс» дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, Герой Сацыялістычнай Працы Аляксандр ДУБКО вішчуе ўдзельнікам жніва; лепшымі на сёлетняй уборцы ўраджая былі (злева направа) камбайнер Віктар САУРАНЕНКА, шафёр Аляксандр ПАРХУЦІК і Эдвард КРЫВІЦКІ, камбайнер Іван ПАУЛЮКЕВІЧ.

Каля крутой луці ракі Бярэзіны прыблізна чвэрць стагоддзя назад пачаў падымацца горад Светлагорск. Яго нараджэнне звязана з будаўніцтвам электрастанцыі, па тым часе самай магутнай у рэспубліцы.

З кожным годам горад хімікаў, энергетыкаў, будаўнікоў расце і прыгажэе. Цяпер тут больш чым дзесяць прамысловых прадпрыемстваў, буйныя жыллыя масівы, некалькі сацыяльна-культурных цэнтраў. Насельніцтва горада налічвае сёння больш за 65

тысяч чалавек, сярэдні ўзрост іх — 28 гадоў. Тут жывуць і працуюць прадстаўнікі 27 нацыянальнасцей нашай краіны.

НА ЗДЫМКАХ: адзін з мікрараёнаў горада, пабудаваны за апошнія пяць гадоў; сям'я інжынера-тэхнолага Васіля ШАВЯЛЕНКІ на базе адпачынку вытворчага аб'яднання «Хімвалакно»; народны ансамбль танца «Чабарок» са Светлагорска вядомы не толькі ў Беларусі, а і ва ўсёй нашай краіне.

Фота В. АЛЯШКЕВІЧА.

ДЗЕЦІ ВАЙНЫ НЕ АДЧУВАЛІ СЯБЕ СІРОТАМІ

ПАД КРЫЛОМ ДЗЯРЖАВЫ

Дзіцячы сад № 339 у Мінску губляецца ў зеляніне паміж вышыннімі жылымі дамамі. На пляцоўках для гульні заняты сваімі неадкладнымі справамі дзятва. Сёмы час вечара. Усё часцей чуюцца з розных бакоў радасныя крыкі: «Мама! Тата!», і хто-небудзь з дзяцей з усіх ног кідаецца да бацькоў. Потым яны разам падыходзяць да лавачкі, дзе сядзім мы, і развітаюцца з выхавальніцай.

— Да пабачэння, Марыя Дзмітрыеўна!

— Да заўтра, Сярожа. Да заўтра, Лена, — выціраючы слезы, усміхаецца яна.

Ні бацькі, ні дзеці не могуць зразумець, чаму заўсёды такая вясёлая і ласкавая, выхавальніца раптам плача.

Наша размова вярнула Марыю Кісялёву ў далёкае мінулае, разварушыла нанесеную вайной рану, якая не загойваецца. У двухгадовым узросце яна страціла бацькоў, на заўсёды пазбавілася магчыма сці васьм гэтак жа, як яе выхаванцы, вясёла крыкнуць: «Мама!», «Тата!».

— Бацькоў я не помню зусім, — сказала Марыя Дзмітрыеўна. — Усё, што ведаю пра іх, з расказаў выхавальніцы. Калі пачалася вайна, яны працавалі ў Мінску. Па нейкіх прычынах не маглі эвакуіравацца і нас, дзяцей, адправілі асобна. З таго часу мы больш ніколі і не сустракаліся. Не ведаю, ці было гэта так, ці ўжо пазней з'явілася ў маім уяўленні, але мама заўсёды бачылася мне ў слязах, калі прапраўляла на мне ў апошні раз хустку. І ўсё.

Сірата... Гэта горкае, сумнае слова часта можна было пачуць у пасляваенныя гады. Мы добра ведаем, колькі людзей загинула ў вайну. А колькі засталася сірот! Такой лічбы я нідзе не знайшоў. Ды і хіба можна назваць яе дакладна? Яшчэ да сёння бацькі шукаюць сваіх дзяцей, а дзеці — бацькоў. Бываюць шчаслівыя — знаходзяць.

Для кожнага савецкага чалавека бясконца дарагая і любімая наша вялікая Радзіма. Тут мы нарадзіліся і выраслі, атрымалі магчыма сці выбраць сваю дарогу ў жыцці. Таму, гаворачы аб Айчыне, мы часта параўноўваем яе з маці. А для мільёнаў хлопчыкаў і дзяўчынак, асірацелых у час вайны, словы «Радзіма-маці» маюць асаблівае, зусім канкрэтнае значэнне. Ім Радзіма сапраўды замяніла бацькоў. Яна збірала асірацелых дзяцей пад сваё

крыло, абарэла, выгадавала, вывучыла і выпусціла ў вялікае жыццё. Ніводнае дзіця не засталася без увагі, не было кінута на волю лёсу.

Пасля вайны групу дзяцей, у якой была Марыя Кісялёва, вярнулі з эвакуацыі ў родную Беларусь, у Барысаў. Тут было арганізавана чатыры дзіцячыя дамы, на 150—200 выхаванцаў кожны.

— Вядома, адразу прывыкнуць да дзіцячага дома было цяжка, — успамінае Марыя Дзмітрыеўна. — Але наша група ўжо пра жыла разам некалькі год у эвакуацыі. Мы паспелі падружыцца, ды і падраслі. Калі скончылася вайна, мне было ўжо шэсць год. Добра помню, як мы сустрэлі вестку аб перамозе. Вельмі бурна, па-дзіцячаму радаваліся. Падкідвалі ўгору падушкі, бегалі па ложках і крычалі «ўра!», абдымалі адзін аднаго. І ў кожным жыла надзея, што вось цяпер, нарэшце, з'явіцца тата і мама і пачнецца шчаслівае жыццё. Напэўна, гэта быў самы цяжкі для нас час. У некаторых дзяцей знаходзіліся бацькі, і яны разам ехалі дамоў. А астатнія чакалі. Мы часта плакалі. Наша загодчыца і выхавальнікі стараліся нас супакойць, забавіць. Асабліва многа клопату і ўвагі ўдзяляла нам Таццяна Лапатка. Яна ўвесь час была з намі, прыдумвала ўсялякія гульні, расказвала казкі, даглядала нас, як маці. Мы стараліся рабіць усё, як яна. І ўжо тады я хацела стаць падобнай на Таццяну Ільінічну, таму і выбрала сабе прафесію выхавальніцы ў дзіцячым садзе. Тое, што я люблю працаваць з дзецьмі, яе заслуга.

У нашай размове Марыя Кісялёва ні разу не ўпамнула аб нейкіх матэрыяльных недахопах у дзіцячым доме. У цяжкія для ўсёй краіны пасляваенныя гады, калі яшчэ толькі пачала аднаўляцца разбураная народная гаспадарка, ляжалі ў руінах гарады, не хапала прадуктаў, дзяржава старалася, каб асірацелыя дзеці мелі ўсё.

Былі выпадкі, калі блізкія сваякі сірот самі аддавалі дзяцей у дзіцячыя дамы, бо вядалі, што там ім будзе забяспечана лепшае харчаванне і догляд, чым яны маглі стварыць дома. Так было, напрыклад, з Эдуардам Пазняком, які таксама выхоўваўся ў адным з

дзіцячых дамоў Барысава.

Як і Марыя Кісялёва, Эдуард Адамавіч ведае гісторыю свайго ранняга дзяцінства толькі з чужых слоў. Ён нарадзіўся ў вайну, у 1942 годзе. Бацька і маці былі партызанамі ў адным з атрадаў у Віцебскай вобласці. У час карнай аперацыі фашыстаў партызаны прарываліся з акружэння. У гэтым баі загінулі яго бацькі. Выратавала дзіця бабуля. Яна гадала яго да пяці год, а потым аддала ўнука ў дзіцячы дом. Вельмі цяжка жылося бабулі пасля вайны. Яна ведала, што там Эдуарду будзе добра. Хутка бабуля памерла, і ён так і выхоўваўся ў дзіцячым доме да сканчэння школы. За шчасце свайго сына, усіх дзяцей нашай краіны аддалі жыццё бацькі Эдуарда. Шчаслівы ён?

— На гэтае пытанне, напэўна, ні ў кога не будзе кароткага адказу, — усміхнуўся Эдуард Адамавіч. — Чалавеку заўсёды чаго-небудзь не хапае, ён заўсёды павінен да нечага імкнуцца. Інакш перастане быць чалавекам. Ну а ўвогуле, падстаў скардзіцца на жыццё ў мяне няма. Я люблю сваю работу, жонку, сына. Раніцамі спяваю на работу, а вечарам — дамоў. Нармальнае жыццё.

Не ведаю, аб якім лёсе для свайго сына марылі бацькі Эдуарда, але думаю, яны засталіся б задаволены, убачыўшы яго сёння. Эдуард Пазняк скончыў аўтаатрактарны факультэт Беларускага політэхнічнага інстытута і вось ужо дваццаць год працуе на адным з буйнейшых у рэспубліцы прадпрыемстваў — Мінскім трактарным заводзе. Тут яго цэнняць і паважаюць як выдатнага інжынера-канструктара і як добрага сябра і чалавека. Чатыры гады ён працаваў у Нарвегіі ў якасці кансультанта па трактарах «Беларусь», якія з задавальненнем купляюць за мяжой.

Эдуард Пазняк сапраўды жыве нармальным жыццём. Працуе, сустракаецца з сябрамі, піша пісьмы і наведвае маці. Так, менавіта мамай называе гэтую жанчыну, якая змагла стаць яму роднай за дваццаць год у дзіцячым доме.

Зайздросны лёс выпаў Раісе Пятрышча. У яе больш за сто пяцьдзесят дзяцей. Дзве родныя дачкі жывуць побач у Барысава. І астатнія не забыва-

юць, віншуюць са святамі, расказваюць аб сваіх справах у пісьмах, наведваюць. Раіса Данілаўна працавала загодчыцай дзіцячага дома. Цяпер яна на пенсіі, няньчыць унукаў, але не забывае сачыць і за жыццём сваіх выхаванцаў. З дазволу гаспадыні я прагледзеў некалькі пісьмаў і паштовак.

«Мама! Мамачка! Дарагая мама!»... Усе яны пачыналіся толькі з гэтых слоў. На кніжнай паліцы вялікі стос альбомаў з фатаграфіямі дзяцей у розныя гады. І кожнага Раіса Данілаўна называе па імені, памятае прозвішчы, ведае, дзе хто вучыўся, хто кім працуе, дзе жыве, у каго якая сям'я.

— Як жа можа быць інакш? — заўважыўшы маё здзіўленне, спытала Раіса Данілаўна. — Гэта ж маё жыццё. Яны для мяне дзеці такія ж, як родныя дочки.

Раісу Пятрышча накіраваў у дзіцячы дом камсамол. Тады яна была яшчэ зусім маладой дзяўчынай. Яна адразу поўнасцю аддалася справе і неж адразу палюбіла ўсіх гэтых, такіх розных дзетак. Самае галоўнае, змагла зразумець, што за плячамі ў кожнага дзіцяці вялікае гора, што дзіцячы дом павінен стаць для іх родным домам, а яна і выхавальнікі павінны замяніць бацькоў. Дзеці не церпяць фальшу. І тое, што ўсе ў дзіцячым доме палюбілі сваю загодчыцу, гаворыць пра яе шчырую любоў да дзяцей.

— Вядома, было і многа цяжкасцей, — успамінае Раіса Данілаўна. — Але не ў адносінах з дзецьмі, а ў асноўным матэрыяльнага і гаспадарчага плана. Час быў такі. І хоць дзяржава старалася забяспечыць усім неабходным, але многага не хапала. Нас вельмі хвалявала харчаванне. Дзеці ж раслі і павінны былі есці нармальна. Даводзілася круціцца. Шукаць дапамогу, шэфіў. Нас разумелі і дапамагалі.

Потым узніклі іншыя праблемы. Вось, помню, з адзеннем. Дзецям выдавалася рабочая вопратка і школьная форма. А многія ж хадзілі ў розныя спартыўныя секцыі і гурткі, старэйшыя проста ў кіно ці пагуляць у горад. І нам вельмі хацелася, каб у кожнага было сваё адзенне. Справіліся і з гэтым. Дарэчы, мы вучылі дзяцей і працаваць: дзяўчынак — шыць і гатаваць, а хлопчыкаў — ста-

лярнічаць. Дык вось мы з дапамогай шэфіў набылі тканіны, і дзяўчынкі пашылі сабе сукенкі, каму якая падабалася. Набылі і касцюмы для хлопчыкаў. Вы б бачылі, колькі было радасці.

Раіса Данілаўна доўга расказвала пра самыя розныя бакі жыцця дзетдома, потым зноў узяла альбомы з фатаграфіямі і пачала расказваць падрабязна пра кожнага са сваіх выхаванцаў. Перад кароткім расказам прасіла: «Вось напішыце пра...» Адчувалася, што ўсіх яна аднолькава любіць і кожным ганарыцца: сярод яе выхаванцаў людзі самых розных прафесій — ад рабочага да намесніка старшыні Дзяржплана рэспублікі.

— Няважна, хто кім працуе, — закончыла Раіса Данілаўна. — Галоўнае, што хоць вайна і пазбавіла іх асноўнай апоры ў жыцці — бацькоў, наша дзяржава, наша Радзіма паклапацілася пра тое, каб усе яны сталі сапраўднымі людзьмі, карыснымі і патрэбнымі членамі нашага грамадства.

З Раісай Данілаўнай нельга не пагадзіцца. Дзяржава сапраўды зрабіла ўсё, што магла, для сваіх маленькіх грамадзян, бязвінных ахвяр жорсткай вайны з фашызмам. Але ніякі клопат, ніякі матэрыяльныя даброты не могуць замяніць дзеціма бацькоў, якіх забрала вайна.

Сорак год прайшло. Вырасла Маша Кісялёва, выгадавала сына, стала бабуляй. Але да сёння жыве ў сэрцы боль неперапраўнай страты.

Калі я пакідаў утульны дзіцячы сад, на пляцоўках ужо не засталася дзяцей і выхавальніца больш не хавала слёз.

— Я рада за гэтых малышоў, за тое, што яны шчаслівыя сваімі татамі і мамамі, — сказала Марыя Дзмітрыеўна. — У мяне іх ніколі не было, і мне ўсё жыццё не хапала бацькоў. Не ведаю, чаму, асабліва бацькоў. Магчыма таму, што Таццяна Ільінічна і Раіса Данілаўна часткова замянілі мне маці. І да сёння, калі бачу, як бацька бярэ на рукі дзіця, сэрца сціскаецца, да горла падступае камяк. І сёння маё самае вялікае жаданне, каб ні мая ўнучка, ні гэтыя дзеткі з майей групы — ніхто з дзяцей на свеце ніколі не зведаў таго пакуцы, што зведаваў я, калі гавораць пра вайну. Нельга дапусціць, каб яна калі-небудзь зноў паўтарылася.

Рыгор ФАМЕНКА.

IT WAS AN HONEST STEP

«We decided on the moratorium being profoundly convinced that practical measures must be taken so as to stop the piling up of nuclear weapons and their further perfection», Mikhail Gorbachov said in his answers to questions from a TASS correspondent.

«We did not intend in the least measure to put the US leadership in a difficult situation. The president of the USA was informed of our act beforehand by a letter in which we offered the US side to act in a similar way. We would like the US leadership to answer this appeal of ours favourably. Unfortunately, the public statements by officials in Washington on the subject of the moratorium create the impression that the people there are now busy trying to find a way how to avoid more adroitly giving such an answer. It will not be a mistake to say that the world expects a different approach.

«An opinion is being voiced that the introduction of a moratorium on nuclear blasts does not conform to the interests of the USA. But the moratorium is an important step along the road to ending the further perfection of the lethal nuclear weapons. Moreover, the longer there will be no tests, the quicker the process of 'ageing' of the stockpiled weapons will be. And, lastly, the moratorium brings about the most favourable conditions for achieving agreement on ending nuclear tests, and for making progress towards the liquidation of nuclear weapons in general.

«The question arises: what then does not conform here to the interests of the USA, of the American people? This way is inconvenient only for those who put the stake on power pressuring, who are hatching plans for developing ever new types of nuclear weapons on land, and who put themselves the aim of launching the arms race in space.

«Attempts are being made to explain their reluctance to end nuclear tests by the 'lag' of the USA in the field of nuclear arms. This is only a pretext. In its time there was talk about a 'lag' in bombers and later on — in missiles. However, each time it was a deliberate deceit, which the people in Washington themselves admitted afterwards. In other words, they start talking about 'lagging' when they want to achieve military superiority, when there is no genuine desire to solve the questions of arms limitation.

«Even though the present attitude of the USA to our proposal does not generate optimism, still we would not wish to lose hope. And that is why. The responsibility shouldered on the Soviet Union and the United States is too great to avoid setting major questions of security.

«What we are proposing is a real opportunity to stop the further buildup of the nuclear arsenals and to really begin dealing with the task of their reduction, and, in the long run, of their liquidation».

ALTERNATING COLD AND HEAT

Many years of research concerning the nature of radioactivity have enabled the author of the hypothesis to suggest that the radioactivity of matter is not valid in all the points of space, but rather depends on its distance from the centre of the Galaxy. It follows from the hypothesis that the zones where both plutonium and uranium, including

ven the great role of volcanic activity in the evolution of our satellite, it may be asserted that the Moon's core is fluid. At any rate this used to be the case. Due to the constant pressure of Earth's powerful gravitational and centrifugal forces, separation of elements differing in atomic and molecular masses was bound to occur. The heavier elements tended to concentrate in one half of the core, the lighter

PACKING A GALAXY?

Will Man some day fly to other galaxies?

An affirmative answer which is evident to science-fiction writers appears questionable to scientists. According to the new hypothesis advanced by the Byelorussian physicist Yuri MIKHAILOV, an intergalactic flight is feasible providing the spacemen take on board with them as much matter as is proportionate to the mass of our Galaxy. If this precaution is not taken, the recent hypothesis states that both the space travellers and their ship will decay into elementary particles as soon as they begin to leave the boundaries of the Galaxy.

subsequently heavier substances, are in non-radioactive state are closest to the center. But the nearer they are to the «periphery» of the star system, the more unstable the lighter elements become. Matter eventually decays into boron, beryllium, lithium, alpha particles, separate protons and electrons. These have been found to be present in the cosmic radiation of intergalactic spaces.

«Calculations and analysis of facts show the expansion of space to be a process involving not only the macroworld but also that of molecules and atoms», says the scientist, who adds that, on the microlevel, expansion is most likely to be of a quantum, or leaplike, character.

The hypothesis provides a logical interpretation of this previously inexplicable phenomena and makes it possible to predict their future progress. For instance, the radioactive decay of yet another substance, generating a great amount of heat, may influence the rhythms of glacial and heating periods that have so many times alternated with each other and which are vividly manifested in geological deposits.

THE EARTH «GROWS»

And it does, mysteriously fast at that. It's been calculated that in order to converge all the lands of the globe on their shorelines, its diameter would have to be twice as small. Where does so much matter come from? The new concepts about the nature of the processes evolving in matter seem to provide an answer to this question, as well. Earth's mass has not practically increased. What has changed is the density of Earth's matter now greater in volume due to the constant drift of our planet away from the centre of the Galaxy.

The supposition about the ways which planets' satellites behave also invites attention. Like our Moon, they also face with the same side the bodies around which they orbit. The thinking here is as follows. Gi-

elements in the opposite half. Through the cooling and solidifying of lunar rock, their separation became permanent. (That the density of the Moon is now uniform is borne out by the value of the so-called infinite inertia moment whose determination has been made possible through the use of artificial satellites). Moreover, influenced by the Earth's gravitational field, the Moon has gradually become pyramidal, tapering towards our planet.

THE MOON'S 'SOMERSAULTS'

Then a most unexpected thing happened. Each radioactive belt that the Moon passed — being driven together with Earth away from the centre of the Galaxy — caused the decay of still more elements. By decomposing into lighter elements, the Moon's stability was altered. There came a moment when the mechanical equilibrium was lost and our satellite made a «somersault», turning its opposite side towards Earth. Heated by radioactive decay the core became fluid again, there was an increase in volcanic activity, and another breakdown of its elements resulted. And so it continued until the next «somersault».

Similar processes appear to be taking place between many planets and their satellites. Somersaulting always towards a greater density of matter, celestial bodies upset the structures that already exist in a galaxy and generate a kind of a chain reaction of instability.

The author maintains that his hypothesis may be illustrated by the fact that many galaxies have been found to have huge, faintly luminous crowns. These very well may be traces of the gradual decay of matter which is expanding at the fringes of ageing stellar systems...

Don't you think all this signifies that in the distant future there will emerge a resonance — much loftier than a mere thirst for travel — why mankind should venture to, and reside in, other parts of the Galaxy?

Dmitry PATYKO

During the years of the Great Patriotic War Aleksey Gavrilenko was commander of a group of underground workers in Krichev. On photo: Aleksey Gavrilenko meets with Young Pioneers.

The diplomats in Byelorussia

The USSR Ministry of Foreign Affairs recently organized a trip to Byelorussia for the heads of diplomatic missions accredited in the USSR. The diplomats visited Minsk, the capital of the BSSR, and Brest.

«Our Republic is not so big — only 207,000 sq km in size», said Vladimir BROVIKOV, Chairman of the BSSR Council of Ministers, at the meeting with the diplomats. «There is, probably, no other land in the world that has suffered so much from the Nazi invasion. 25 per cent of its population was annihilated (its prewar number was restored only in 1972), 209 cities and 9,000 villages were destroyed, including 619 that were burned down together with their residents.

«Western experts predicted that it would take at least 100 years to restore the Republic's economy. Maybe it would have taken even longer if Byelorussia had not been incorporated into the closely-knit family of Soviet Republics.

«Gross industrial output was completely restored by 1950. For the last 20 years the Republic's industrial capability has doubled every 7 years. Modern engineering, radio, electronics, radio engineering and other industries are making good progress. The Republic processes 43 million tons of oil every year.

«We produce 1.3 millions tons of meat, 6.5 million tons of milk and 13-14 million tons of potatoes every year.

«Dozens of research institutes are now functioning within the framework of the BSSR Academy of Sciences. More than 30 higher schools train tens of thousands of different specialists.

«The BSSR is a member of the UN».

Below are the impressions of some of the diplomats about the trip.

Adel Najmeddeen JARRAH, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Kuwait State

It was a splendid trip that surpassed our expectations in all aspects.

In my opinion, the meaning of everything that imparts legitimate pride to the Byelorussians is expressed in the ancient saying: «If the blow that was your lot failed to kill you, then it will impart fresh force to you».

The blow, that was the lot of the Byelorussian people, on the very first day of the war, on June 22, 1941, was a cruel blow. But it didn't kill the people's spirit, their faith and hope. It didn't kill the Byelorussians' spirit. On the contrary it strengthened it, and imparted strength to the survivors to build, rehabilitate, develop and achieve splendid results.

Honour and praise to them for this!

I hope to visit this beautiful Republic again some time.

Tserongiim GURBADAM, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the MPR

Byelorussia is, above all, the memory of the terrible war that had claimed the life of each fourth resident in the Republic, and of the exploit of the Soviet people, who defended the gains of socialism and delivered civilization from fascism.

I am especially interested in the achievements of the Republic's agriculture, in the solution of the USSR Food Programme. The output of meat, on the average, of 100 kg per capita of the population annually is a good result. In some regions, like, for example, in Brest — the figure is as high as 130 kg per capita. This matches the best in the world. The BSSR has also excellent results in milk production.

The visit to the Minsk tractor works was very interesting. Its construction started 39 years ago. It is symbolic that the Soviet people started to build the most peaceful technology immediately after the war.

The Belarus tractors, made in Minsk, which are a long-standing export item to Mongolia, are very popular. They work very well in our complex climate.

МОЎНАЯ ПАЛІТЫКА Ў СССР

РУСКАЕ СЛОВА ЗБЛІЖАЕ І ЎЗБАГАЧАЕ

Тэма гэтая не новая. Але час ад часу яна зноў ажывае на старонках некаторых заходніх выданняў, якія раз апаўлячае сваіх чытачоў, што ў Савецкім Саюзе, маўляў, нярускія нацыі ў прымусовым парадку вывучаюць рускую мову і наогул там працвітае жорсткая палітыка русіфікацыі, якая прымусіла безагаворачна прымусіць рускую культуру, традыцыі і звычкі.

Сёння аргументам выступае афіцыйная савецкая статыстыка, дакладней, той факт, што пры апошнім перапісе насельніцтва 16,3 мільёна людзей нярускай нацыянальнасці назвалі сваёй роднай мовай рускую.

Але ці не варта разабрацца ў сапраўдным становішчы рэч? Якая ж моўная палітыка ў СССР? Хто ж гэтыя больш чым 16 мільёнаў?

Прыкладна палавіна з іх (каля 8 мільёнаў) — украінцы і беларусы, якія жывуць за межамі сваіх рэспублік і для якіх, дарэчы, руская мова — блізкароднасная.

Далей, роднай мовай назвалі рускую і частка маладан, армян, грэкаў, палікаў, немцаў, яўрэяў і іншых народнасцей. Яны аддалі перавагу рускай — мове міжнацыянальнага зносінаў у краіне.

Чаму ж менавіта руская выбрана на гэтую ролю?

Руская мова — родная для 130 мільёнаў (амаль палавіна ўсяго насельніцтва СССР), да таго ж, як блізкароднасная, яна абсалютна зразумелая для 50 мільёнаў украінцаў і беларусаў. Такім чынам, для трох чацвёртых жыхароў веданне яе — натуральнае і арганічнае.

Руская мова — член Клуба шасці сусветных моў, адна з афіцыйных моў ААН, ЮНЕСКО і іншых уплывовых міжнародных устаноў.

За рускай мовай стаяць шматлікія неацэнныя творы навуковай і мастацкай думкі. На ёй цяпер кадыруецца да 75 працэнтаў усеі інфармацыі, што маецца ў свеце.

Рускае слова адкрывае духоўныя скарбы адных нацый для другіх, узбагачаючы і збліжаючы іх культуру.

Прычын, думаецца, больш чым дастаткова...

Ёсць у СССР і іншая статыстыка: расце колькасць асоб, якія лічаць роднай мову сваёй нацыянальнасці. Так, башкіры, для якіх родная мова башкірская, у 1959 годзе складалі 61,9 працэнта, а ў 1979-м — ужо 67 працэнтаў. Падобныя факты вядомыя і ў іншых рэспубліках.

Такім чынам, наўнасць міжнацыянальнай мовы зусім не азначае абмежавання функцый нацыянальных моў, а тым больш паглынанне іх гэтай мовай. Наадварот, усебаковае эканамічнае і культурнае супрацоўніцтва сацыялістычных нацый, абмен навуковымі, палітычнымі і тэхнічнымі ведамі вядзе да ўзаемнага ўзбагачэння моў, прыводзіць іх у адпаведнасць з сучасным узроўнем грамадскага прагрэсу. Руская мова не падмяняе і не замяняе нацыянальныя мовы: абслугоўваючы ўсё савецкі народ як інтэрнацыянальную супольнасць, яна функцыянуе ва ўзаемадзеянні з імі.

У жыцці кожнай савецкай народнасці абедзве мовы — нацыянальная і руская — выконваюць розныя, але аднолькава важныя функцыі. Вобразна выказаў думку гэтай двухмоўнасці вядомы аварскі паэт Расул Гамзатаў: «Два кані — дзве мовы вязуць наперад мой горны Дагестан... Мне дарагая мая родная мова. Мне дарагая і другая родная мова, якая праз гэтыя гады, на гэтых горных сцяжынках вывела мяне на прастор зямлі, у вялікі і багаты свет».

«Як бы я быў духоўна збеднены, — піша папулярны паэт калмык Давід Кугульцінаў, — калі б не мог чытаць дзівосныя, мудрыя, поўныя любові да чалавека, натхнёныя творы многіх і многіх літаратараў братніх рэспублік, якія ствараюць духоўныя каштоўнасці на сваіх родных мовах, але менавіта дзякуючы рускай атрымліваюць шырокую вядомасць за межамі свайго народа...»

Не дзіўна, што ў Савецкім Саюзе развіваецца натуральная патрэба авалодання рускай мовай. Зараз на ёй сва-

бодна гавораць 82 працэнты насельніцтва краіны.

Для эпохі сацыялізму характэрныя не дыферэнцыяцыя моў (утварэнне дыялектаў), не інтэграцыя (паглынанне адных літаратурных моў іншымі), а іх інтэнсіўнае ўзаемаўзбагачэнне лексічнымі і іншымі элементамі. Варта ўспомніць, што працэс узаемаўплыву адбываўся ва ўсе часы, адбываецца ён і зараз. Так званых «чыстых» моў у свеце не было, няма і не можа быць. Дастаткова звярнуцца да гісторыі, каб пераканацца ў гэтым абсалютна бесспрэчным факце. Разнастайныя сувязі паміж народамі прыводзяць да абмену матэрыяльнымі і культурнымі каштоўнасцямі, значыць, да абмену паняццямі і іх абазначэннямі. Да прыкладу, спецыялісты-лінгвісты налічваюць запазычаных слоў у англійскай мове 60—70 працэнтаў яго слоўнікавага запаса, прыкладна адна трэцяя лексічнага складу ўсходнегерманскіх моў — славянскага паходжання і г. д.

Руская мова таксама на працягу стагоддзяў узбагачалася за кошт шматлікіх запазычанняў з іншых моў, у тым ліку цюркскіх, фінаўгорскіх, каўказскіх, грэчаскай і іншых. Тое ж самае можна сказаць пра любую іншую мову. Так што фальшывыя клопаты аб уяўнай чысціні нацыянальных моў, па сутнасці, накіраваны супраць натуральных тэндэнцый збліжэння некаторых моўных элементаў, павелічэння інтэрнацыянальнага фонду слоў, тэрмінаў.

Раўнапраўе народаў СССР, акрамя ўсяго іншага, заключаецца ў тым, што кожны грамадзянін вольны навучацца або навучаць дзяцей на той мове, якой ён аддае перавагу. Калі пэўная частка бацькоў аддае сваіх дзяцей у іншамовную школу — у рускую, украінскую або ўзбекскую, у спецыяльныя школы на замежных мовах і г. д., дык гэты іх канстытуцыйнае права. І любы націск на іх волю быў бы такім жа парушэннем палітыкі нацыянальнага раўнапраўя, як і прымусэнне навучацца абавязкова на роднай мове.

Агульнавядома, напрыклад,

што аб'ём ведаў чалавецтва падвойваецца цяпер кожныя восем-дзесяць гадоў. Штогод у інфармацыйную плынь уліваецца каля сямі мільярдаў старонак друкаванага тэксту. У гэтых умовах небывалай інтэнсіфікацыі жыцця, імклівага назапашвання і ўскладнення ведаў забяспечыць іх даступнасць адразу для прадстаўнікоў усіх нацый і народнасцей (да таго ж часта малалікіх) на роднай кожнаму з іх мове, натуральна, не ўяўляецца магчымым. Таму зразумела, што многія бацькі імкнучы забяспечыць дзецям найбольш спрыяльныя ўмовы культурнага і навуковага росту.

Аб неабходнасці «забяспечыць і ў далейшым свабоднае развіццё моў народаў СССР, поўную свабоду для кожнага грамадзяніна СССР гаварыць, выхоўваць і навучаць сваіх дзяцей на любой мове, не дапускаючы ніякіх прывілей, абмежаванняў або прымусэнняў у выкарыстанні тых або іншых моў», запісана ў Праграме КПСС. І ў гэтым — прадаўжэнне нацыянальнай палітыкі, распрацаванай яшчэ У. І. Леніным.

Больш як 70 гадоў назад у артыкуле «Ці патрэбна абавязкова дзяржаўная мова?» ён, палемізуючы з прадстаўнікамі рускай ліберальнай буржуазіі, пісаў:

«Руская мова — вялікая і магутная, гавораць нам лібералы...

Усё гэта правільна, пані... — адказваем мы ім. — Мы лепш за вас ведаем, што мова Тургенева, Талстога, Дабралюбава, Чарнышэўскага — вялікая і магутная... І мы, вядома, стаім за тое, каб кожны жыхар Расіі меў магчымасць навучыцца вялікай рускай мове.

Мы не хочам толькі аднаго: элементу прымусовасці... Мы думаем, што вялікая і магутная руская мова не мае патрэбы ў тым, каб хто б там ні было павінен быў вывучаць яе з-пад палкі... Тыя, хто па ўмовах свайго жыцця і работы маюць патрэбу ў веданні рускай мовы, навучацца ёй і без палкі».

Акрам АМІНАУ.

Я ПАДАЮ ТАБЕ РУКУ

Надаўна Саюз пісьменнікаў Беларусі атрымаў прыемны падарунак з італьянскага горада Цярні. У пісьме, якое даслала мясцовае таварыства «Італія—СССР», гаварылася:

«Дарагія беларускія таварышы!

Высылаем вам экзэмпляр французскай газеты «Кандзід» за 2 ліпеня 1935 г. Газета была заснавана Вальтэрам. На 13-й старонцы гэтай газеты надрукавана навела Максіма Горкага...

Можна сказаць, што гэты арыгінал хутчэй унікальны, чым рэдкі, і мы просім вас перадаць яго ў дар Дому літаратара ў гонар і памяць знаходжання ў Італіі (і ў г. Цярні) пісьменніка, Героя Сацыялістычнай Працы Васіля Быкава, якога мы вельмі цэнім.

Гэты дар трэба расцэнываць як знак устанавлення дружбы, якая ніколі не павінна перарывацца, якая павінна пераадоўваць любыя адлегласці, быць вечнай, як час, і ніколі не павіраць.

Названая газета належала майму бацьку, які быў антыфашыстам з 1924 года, і цяпер мы дорым вам, нашым дара-

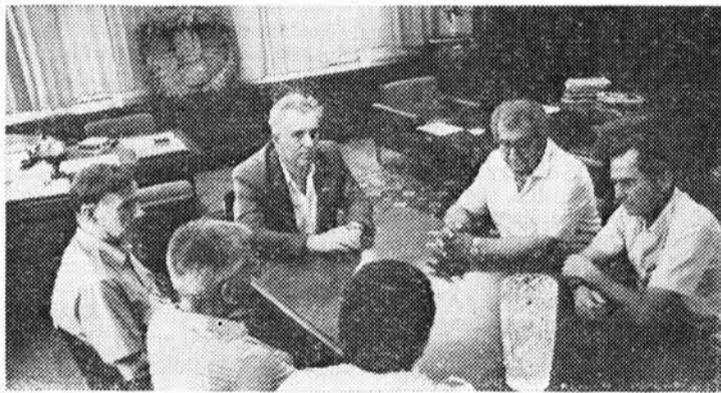
гім сябрам, у надзеі, што гэты дар вам прыйдзе да сэрца.

Карыстаюся магчымасцю перадаць вам нашы найлепшыя пажаданні.

Сакратар Джорджа Бергаміні.

Многа ёсць прыкмет і доказаў прызнання таго або іншага пісьменніка. І вось адно з іх — своеасаблівае і нават нечаканае.

А вось рэальны працяг пісьма. Днямі Мінск наведла дэлегацыя таварыства «Італія—СССР» са знаёмага ўжо нам горада Цярні. У яе складзе — прэзідэнт аддзялення гэтага таварыства, дэпутат парламента Італьянскай Рэспублікі Марыя Барталіні, член Асацыяцыі італьянскіх ветэранаў і антыфашыстаў у г. Цярні Джузэле Банані і аўтар згаданага пісьма Джорджа Бергаміні. Дэлегацыя нанесла візіт у Саюз пісьменнікаў Беларусі. З гэтымі адбылася гутарка, у якой удзельнічалі першы сакратар праўлення СП БССР Ніл Гілевіч і народны пісьменнік рэспублікі Васіль Быкаў. Яны гаварылі пра ролю беларускай літаратуры ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, пра зма-

ганне нашых мастакоў слова за трывалы мір ва ўсім свеце і дружбу паміж народамі, пра нашы ўзаемныя літаратурныя і культурныя сувязі. Падкрэслівалася гуманістычная накіраванасць беларускай літаратуры, называлася імя беларускага паэта-лацініста Міколы Гусоўскага, які яшчэ на пачатку XVI стагоддзя ў пазме «Песня пра зюбра», прасякнутай рэнесанснымі, гуманістычнымі матывамі, пісаў:

**Спынім забойствы!
Сумленне, і розум, і гонар
Уладна загадваюць кніжніку:
як са званіцы,
Бі ў сваё звонкае слова,
узбройвай народы
супраць разбою.**

Госці ўспаміналі мінулагадні прыезд В. Быкава ў Італію ў складзе беларускай дэлегацыі.

Пасля сустрэчы ўспомніўся верш Альды Северыні з кнігі італьянскай паэзіі «Ад вежаў Ферары», якую называлі ў час гутаркі. У ім паэт заклікае людзей да дружбы, да сустрэч без нянавісці, без зброі, бо «час нам пазбавіцца лішняга грузу», аплаквае таварышаў, што «загінулі на бясконцых шляхах», і заяўляе: «Іду як сябра — і для прывітання табе я руку падаю».

Верш так і называецца: «Я падаю табе руку». Перакладзеўны Максімам Танкам, ён зноў жа — пра векавечнае імкненне людзей, пра неабходнасць міру на зямлі.

А. ГАРДЗІЦКІ.

НА ЗДЫМКУ: у час сустрэчы ў Саюзе пісьменнікаў БССР.

Фота У. КРУКА.

АДЗІНЫ
Ў СВЕЦЕ

З 6 мільёнаў цыган, што пражываюць зараз у свеце, толькі 200 з лішнім тысячы савецкіх маюць свой прафесійны тэатр.

У 1931 годзе ў Маскве быў створаны сцэнічны калектыў, які атрымаў назву «Рамэн» і адразу заваяваў папулярнасць у гледача, якога прыцягвала магчымасць пазнаёміцца з мастацтвам цыган, паслухаць іх вядомыя раманы, убачыць вогненныя танцы. Прычым у сапраўдным выглядзе, без звычайных напластанняў шантаннага тыпу, якія скажаюць самабытную мастацкую творчасць гэтага народа.

Ад этнаграфічнага агляду да вялікай драматургіі, ад табарных песень і танцаў да сучасных музычных спектакляў — такі шлях, пройдзены «Рамэнам» за мінулы час. Сёння гэта высокапрафесійны калектыў, які займае дастойнае месца сярод іншых тэатраў Масквы. Спектаклі на сцэне «Рамэна» ідуць штодзённа, але глядзельная зала, разлічаная на 860 месцаў, не можа змясціць усіх жадаючых. Велізарную цікавасць выклікае яго мастацтва і за рубяжом: так, у Японіі, дзе «Рамэн» гастралюваў на працягу паўтара года, глядзельная зала на дзве з паловай тысячы месцаў была кожны вечар перапоўнена, а прэса не скупілася на самыя захопляючыя адценні.

Спектаклі «Рамэна» раскаваюць пра жыццё цыган, іх гістарычнае мінулае і сучаснае. У сённяшнім рэпертуары 15 назваў — класіка, сучасная савецкая п'еса, зарубешная драматургія.

Значнае месца ў рэпертуары займаюць і займаюць творы старажытнага цыганскага драматурга, члена Саюза пісьменнікаў СССР, вядомага акцёра і гітарыста Івана Ром-Лебедзева. Яго драматургія — гэта своеасаблівая гісторыя «Рамэна». У яе п'есах пачыналі такія зоркі цыганскага тэатра, як Ляля Чорная, Іван Хрустелёў і іншыя. Адным з самых папулярных спектакляў і да гэтага часу застаюцца яго «Вогненныя коні» — балада, якая расказвае аб падзеях рэвалюцыі і грамадзянскай вайны ў Расіі, часе, напоўненым паэзіяй подзвігу і барацьбой за новае жыццё.

«Візітнай карткай» тэатра лічыцца агляд «Мы — цыгане», напісаны Ром-Лебедзевым у сааўтарстве з галоўным рэжысёрам Мікалаем Слічанкам.

У трупе «Рамэна» 76 чалавек, многія маюць званне народных і заслужаных артыстаў рэспублікі. Калі ў самыя першыя гады існавання тэатра большасць акцёраў прыходзілі ў яго, так сказаць, з вуліцы, то сёння амаль усе скончылі тэатральныя і музычныя вучылішчы і інстытуты або вучацца ў іх. Так, шэсць гадоў назад спецыяльна для цыганскіх артыстаў быў адкрыты спецкурс пры Маскоўскім музычна-педагагічным інстытуте імя Гнесіных.

Лёс будучых артыстаў, як і ў кожным савецкім тэатры, у «Рамэне» вырашае мастацкі савет — выбарны калегіяльны орган, у кампетэнцыі якога ўсе самыя важныя пытанні творчэскага жыцця.

Дарэчы, 34 гады назад адзінадушна прагаласавалі за прыняццё ў трупу Мікалая Слічанкі, уразіўшага іх сваім голасам і музыкальнасцю. Было яму тады 16 год, прыехаў ён з вёскі, дзе працаваў кавалём і марыў дзе працаваў кавалём і марыў аб сцэне. Зараз Мікалай Слічанка — мастацкі кіраўнік «Рамэна», яму прысвоена высокае званне народнага артыста СССР. Выдатны рускі пісьменнік Аляксандр Купрын пісаў у 1911 годзе: «Пройдзе чвэрць стагоддзя, і аб ёй (цыганскай песні) не застанецца нават успамінаў». Яркае мастацтва тэатра «Рамэн» абвергнула гэтыя прадказанні пісьменніка.

Алена ЛІТВІНСКАЯ.

НА ПЕРШЫ погляд, змест карцін мастака Івана Рэя не вызначаецца асаблівай арыгінальнасцю. Ён піша пра тое ж, што і многія іншыя: пра веліч падзвігу, пра прыгажосць чалавека і паэтычнасць прыроды. Але ў лепшых творах Рэя заўсёды ёсць **нешта**, што складае іх непаўторнасць. Яны адзначаюцца толькі ім уласцівым жывапісным ладам, псіхалагічнымі сітуацыямі, характарам персанжаў. Творчасць І. Рэя значная таксама пастаяннай прыхільнасцю да тэмы патрыятычнай.

І. Рэй быў хлопчыкам у Вялікую Айчынную вайну. Але яе вогненныя подых апаліў яго дзяцінства.

— Ніколі не забудзь, не выкрасіць з памяці тое, што бачыў, я доўжам, знаходзячыся на акупіраванай тэрыторыі. Сяло Падбулькава, што на Брэстчыне, —

БЫЛЬ ВОГНЕННЫХ ГАДОЎ

тулку і хлеба, уклаўшы ў рукі старога і падлетка зброю. І ўсё-такі не адзін сумны матыў нараджае гэтая карціна. І горадасць таксама: не зломаны, не страціў веры ў будучыню народ! Ён змагаецца за сваю свабоду. І. Рэй доўга працаваў над кампазіцыяй гэтай карціны, якая здасца такой простаю, як быццам непазрэдна ўзятай з натуры. Эпізод паўстае ў карціне як сапраўдны падзея, у якой мастак раскрыў паніцце «вайна народная».

— Калі я пісаў гэтую карціну, — гаворыць І. Рэй, — я намятаў пакуты нашага народа, яго стойкасць і мужнасць у барацьбе за сваю свабоду.

Тэму народнага лёсу мастак прадаўжае ў карціне «З вогненнай вёскі», спыняе і тут увагу гледача на

самых трагічных момантах гісторыі. Мы зноў бачым ноч забойства мірных людзей і жанчыну з дзіцем, якая вырвалася з палону агню. Зноў горкі вецер ляціць з далечыні гадоў. Праз вочы жанчыны, поўныя страху і гора, пакут і болю, мастак паказвае, на што асуджае чалавека вайна.

На рэспубліканскай мастацкай выстаўцы «Подзвігу народа жыць у вяках», а затым на ўсесаюзнай «40 гадоў Вялікай Перамогі» творчасць І. Рэя была прадстаўлена вялікім палатном, якое вяртала нас да пачатку Вялікай Айчынай вайны — «Біль вогненных гадоў». Год 41-шы». Гэта карціна аб людзях нябачнага фронту, аб партызанах. Яна — аб згуртаванасці пакаленняў, аб адзінстве народа, аб велічы чалавечага духу. Учора яшчэ героі карціны аралі зямлю, сямлі хлеб, вучылі дзяцей. А сёння стаяць тут, ля высокіх соснаў, прыйшлі, каб выканаць свой грамадзянскі абавязак — абараніць Айчыну. Сямёра партызан, невялікі атрад, быццам ручай-крыніца, разальцеца пазней у паўнаводную раку ўсенароднага гневу — шырокі партызанскі рух.

Асобную старонку ў творчай біяграфіі Івана Рэя складаюць партрэты дзеячаў беларускай літаратуры: паэтэсы Алаізы Пашкевіч (Цёткі), паэтаў Максіма Багдановіча, Янкі Купалы і Якуба Коласа. Гэтыя творы экспанаваліся на многіх выстаўках, а зараз з'яўляюцца ўласнасцю Мастацкага музея БССР і Мастацкага фонду БССР. Да партрэтнага жанру мастак звярнуўся яшчэ на пачатку свайго творчага шляху. Дастаткова ўспомніць адну з першых яго самастойных работ — «Партрэт калгасніка», «Партрэт пастуха». Гэтыя творы нарадзіліся з будзённай плыні жыцця. І ў далейшым мастак звяртаецца да стварэння вобразаў людзей з народа: піша рабочых і калгаснікаў, даярак і паліводаў.

Лепшыя работы Івана Рэя энергія натхнення напайнае выразнасцю, дазваляе знайсці дакладную жывапісную паралель светаадчуванню чалавека нашага складанага часу. У гэтым і заключаецца асноўнае ўсё ўзрастаючага інтарэсу да творчасці мастака.

Ларыса САЛАВЕЙ.

КЛУБ «БЕЛАРУСКАЯ ХАТКА»

І музеем, і выстаўкай, і чытальнай залай можна назваць клуб «Беларуская хатка», што дзейнічае ў адным з рабочых інтэрнатаў Маладзечна. Тут праводзяцца цікавыя літаратурныя вечары, дыспуты, гутаркі.

Стваральнік «Беларускай хаткі» — Міхась Казлоўскі, токар па прафесіі, арганізатар многіх добрых спраў у сваім горадзе. Нядаўна ў Маладзечна на яго ініцыятыве адкрылася гасціная імя Я. Драздоўіча.

І вось новы грамадскі цэнтр, створаны М. Казлоўскім і яго паплечнікамі, — гасціная імя Уладзіміра Караткевіча. Тут сабраны шматлікія фотаздымкі, кнігі, якімі захапляўся Караткевіч, яго ўласныя творы.

У афармленні гасцінай удзельнічалі маладзечанскія мастакі Ю. Герасіменка-Жызнёўскі, В. Лазоўскі, М. Аучынінаў, П. Гулевіч, В. Камлюк.

А. НОВІКАВА.

З КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

АДЫСЕЯ ПАЎЛА ВАРАНЕЦКАГА

«Фадзею Варанішчу — удзельніку рэвалюцыйнага руху ў Аргенціне і Іспаніі, руху Супраціўлення ў Францыі» — такое прысвячэнне напісана на аповесці Леаніда Левановіча «Валанцёр свабоды», што дала назву зборніку, які выйшаў у выдавецтве «Мастацкая літаратура», не выпадковае. Гэтая аповесць напісана на падставе дакументальнага матэрыялу. А правобразам галоўнага героя, Паўла Варанецкага, паслужыў Фадзей Варанішча. Дзеянне ў творы падаецца ад першай асобы. Павел Варанецкі, ужо немалады чалавек, які правёў на чужыне семнаццаць гадоў і нарэшце назаўсёды змог звязаць свой лёс з бацькоўскай зямлёй, успамінае аб перажытым, дзеліцца ўражаннямі, што назаўсёды засталіся ў памяці.

Расказ яго цяжэ нетаропка, нагадваючы тую задуманую гутарку, якая звычайна адбываецца паміж блізкімі людзьмі. Дык хто ж ён, Павел Варанецкі? Нарадзіўся на тэрыторыі былой Заходняй Беларусі, з маленства спазнаў, што нясе чалавечую эксплуатацыю, што таксе голад, нацыянальны прыгнёт.

Павел Варанецкі лічыў, што ў Паўднёвай Амерыцы (Аргенціне) можна раз-

багацець, а потым вярнуцца дахаты, прыдбаць сваю зямлю. Разам з сябрам Стасам Шостакам ён накіраваўся за акіян. Асноўны змест аповесці — своеасаблівае адысея галоўнага героя, тая блуканні па пакутах, якія добра вядомы нашым замежным суайчыннікам.

Уражваюць старонкі твора, дзе падрабязна ўзнаўляюцца першыя дні, месяцы знаходжання Варанецкага ў Аргенціне, удзел нашага земляка ў інтэрнацыянальнай брыгадзе ў рэспубліканскай Іспаніі. Шмат значыла ў жыцці Паўла сустрэча з Тамашвічам, сапраўднае прозвішча якога Мікалай Дворнікаў. Ён, былы сакратар ЦК камсамола Заходняй Беларусі, у Іспаніі разам з іншымі выконваў свой інтэрнацыянальны абавязак.

Пісьменнік уважліва прасочвае ўсе перыпетыі лёсу Варанецкага: знаходжанне ў канцэнтрацыйным лагеры, дзе апынуліся былыя рэспубліканцы-інтэрнацыяналісты, спробы «лаўцоў душ» перацягнуць змагароў на свой бок, барацьба ў радах французскага Супраціўлення і, нарэшце, чаканне вяртання ў родную Беларусь.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

НОВАЯ СТУЖКА БЕЛАРУСКІХ КІНЕМАТАГРАФІСТАЎ

ПРАБЛЕМЫ СЁННЯШНЯГА ДНЯ

Сёлета вясной у Мінску праходзіў XVIII Усесаюзна кінафестываль. Беларускаю кінемаграфію на гэтым аглядзе прадстаўляў фільм «Радаўніца», пастаўлены па аднайменнай аповесці беларускага празаіка Анатоля Кудраўца, які сумесна з драматургам Фёдарам Коневым з'яўляецца ў аўтарам сцэнарыя. Новая стужка пастаўлена рэжысёрам Юрыем Марухіным. Жўры фестывалю прысудзіла карціне прыз «Памяць» і ганаровы дыплом кінаагляду.

У карціне закрануты некаторыя няпростыя праблемы сённяшняга дня, роздум пра чалавека і час, пра адказнасць кожнага перад сваім сумленнем і грамадствам. Галоўнай задачай пастаноўшчыкаў было імкненне прымусіць гледача задумацца пра ўласнае жыццё, пра сэнс свайго існавання.

У фільме Ю. Марухіна паказана ўнутраная драма чалавека, які адарваўся ад сваіх каранёў, не здолеў потым знайсці сябе, сваё каханне. Іван Каваль, ролю якога выконвае малады акцёр Дзмітрый вярнуўся ў родную вёску. Ён вырашціў дапамагчы маці (у ролі Лёксы знялася народная артыстка ССРСР Аляксандра Клімава) на гаспадарцы.

Пасля таго, як яе Іван пакінуў бацькоўскі дом, Лёкса векавала свой удзвін век адна. З ад'ездам сына ў горад хата апусцела. Іван часта прасіў маці пераехаць да яго, а Лёкса ўсё не адважалася, бо тут, на гэтай зямлі, яна нарадзілася і вырасла, гадала дзяцей, тут прайшло яе жыццё. Тут яна зазнала і шчасце, і гора. Тут магілы яе продкаў.

Вось і цяпер на радаўніцу людзі сабраліся ўсе разам на сельскіх могілках, каб успомніць памёршых блізкіх ім людзей, прыгадаць іх добрыя справы і ўчынкi. На многае ў гэты дзень па-іншаму зірнуў Іван Каваль, і ў першую чаргу на самога сябе.

Наогул Іван лічыць, што ўсё ў яго ідзе нармальна. Ёсць добрая работа, кватэра, сябры. Пасля службы ў арміі ён застаўся ў горадзе, паступіў у інстытут, атрымаўшы дыплом, пайшоў працаваць на вялікі завод. Ён, як кажучы, зрабіў сябе сам, гэта значыць усяго дабіўся самастойна. Цяпер ёсць любімая справа, ёсць і перспектыва на будучыню. Праўда, у Івана яшчэ няма сям'і, а гады ідуць... І ў душы няма спакою, раўнавагі.

Успаміны аб загінуўшым бацьку, размовы з маці і землякамі, сустрэча з Верай, якую ён памятае з дзяцінства і якая па-ранейшаму кахае яго, дапамагаюць Івану зразумець, што яго цяперашні прыезд у вёску не проста пабыўка, кароткі адпачынак, а штосьці больш значнае. Тут, у вёсцы, Каваль па-іншаму паглядзеў на сваё імкненні і душэўныя парыванні. І не толькі ўбачыў, але і зрабіў для сябе адкрыццё, здольнае рэзка змяніць яго лёс: ён зразумеў, што менавіта на зямлі продкаў яго будучыня.

Прыступаючы да здымак карціны, рэжысёр паставіў задачу паказаць людзей, духоўную атмасферу — усё тое, што акружала галоўнага героя фільма. Таму ў стужцы так многа кадраў-рэтраспекцый. Некаторая запаволенасць сюжэта дазволіць гледачам угледзецца ў твары людзей, адчуць іх настрой, роздумы, іх жыццёвы аптымізм.

Асноўны філасофскі вузел карціны — сама радаўніца. Гэты эпізод фільма часымі і з мінулага. Тут і сустрэча галоўнага героя Івана з юнацкім каханнем — Верай, тут раскрываецца характар гаманлівай бабы Мані, бацькі Івана — Лявона...

У сцэне радаўніцы аўтары фільма праводзяць думку аб тым, што жыць на зямлі трэба справядліва, сумленна, і тады з удзячнасцю ўспомінаць цябе дзеці і ўнукі. І не проста жыць, а жыць дзеля людзей. Бо калі чалавек жыве толькі для сябе, то ён па сутнасці — пуштаецца.

Яўген КРУПЕНЯ.

НА ЗДЫМКУ: кадр з фільма «Радаўніца». У ролі Івана КАВАЛЯ — артыст В. БАНДАРЭНКА, Вера — артыстка Н. ЯГОРАВА.

НАША СТАЛІЦА НА СТАРЫХ ПАШТОЎКАХ

ПА МІНСКУ ГУБЕРНСКІМ

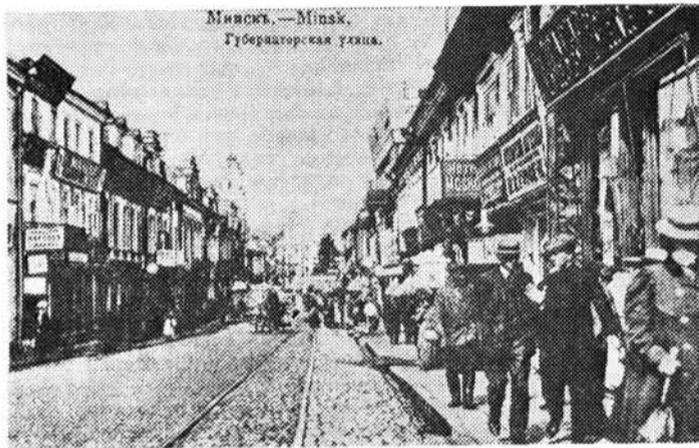
Праўда ж, як хочацца часам гараджаніну прайсціся па старых мясцінах горада, самі назвы якіх ці забыліся, ці засталіся ў памяці толькі што паважных старажылаў! Прайсціся не таропка, не ў стамляючым клопаце дня, а сцішана, засяроджана, як ходзяць па дарагіх кутках пасля доўгага з імі расстання.

Куды прасцей будзе нашым нашчадкам адчуць сябе, скажам, у сярэдзіне дваццатага стагоддзя, чым нам — у яго пачатку. А як жа зазірнуць ва ўчарашні дзень мінчаніну, калі няўмольныя сілы натуральнага старэння і разбурэння, ды бязлітасныя пакары ваенных ліхалеццяў знявечылі гістарычнае аблічча горада?

Нядаўна жыхары сталіцы Савецкай Беларусі і яе госці атрымалі кнігу Вячаслава Целеша «Мінск на старых паштоўках (канец XIX — пачатак XX стагоддзя)», якая выйшла ў выдавецтве «Беларусь». Аўтар-складальнік (па прафесіі мастак) даўно і мэтанакіравана калекцыяніруе старыя паштоўкі з адлюстраваннямі беларускіх гарадоў. Яму пашанцавала выявіць і сабраць паштоўкі, што адрасаваліся пераважна прыватным асобам і далёка разышліся за межамі роднага краю. Сёння гэтыя паштоўкі загаварылі, ласкава запрасілі прайсціся па Мінску губернскім...

У альбоме — 87 ілюстрацый, і размешчаны яны ў строгім парадку, паводле якога зручна ўявіць сабе падарожжа ад двух мінскіх вакзалаў (Віленскага Лібава-Роменскай чыгункі і Брэсцкага Маскоўска-Брэсцкай чыгункі) па галоўных плошчах і вуліцах горада. Людзі старэйшага ўзросту яшчэ пазнаюць некаторыя будынкі, якія прастаялі да нямецка-фашыскай акупацыі і былі разбураны, а што да людзей маладзейшых, то для іх літаральна па пальцах можна пералічыць тое, што цудам збераглося.

Адміністрацыйным і грамадскім цэнтрам тагачаснага Мінска з'яўлялася Саборная плошча (цяпер плошча Свабоды), і на паштоўках яна паказана ва ўсіх ракурсах, а яе гонар і своеасаблівы сімвал

гасцініца «Еўропа» (на рагу з Губернатарскай вуліцай — цяпер вуліца Леніна), які найвышэйшы гарадскі гмах — у двух відах: да перабудовы і пасля яе, калі ён вырас да шостага паверха. Найбольш ажыўленымі былі таксама вуліцы Захар'еўская (Ленінскі праспект, яна ж і самая доўгая), Падгорная (К. Маркса), Петраўлаўская (Ф. Энгельса), Праабражэнская (Інтэрнацыянальная), Багадзельная (Камсамольская), а ўсяго такіх аўтар налічвае 13. Яны брукваліся, мелі вярчэрні ліхтары, забудоўваліся толькі мураванымі дамамі. Буржуазныя ўлады намагаліся вылучыць гэта ядро як пампезнае, каб адмежавацца ад ускраін, дзе жыла гарадская беднота і ўсе часцей узніквалі пасяленні пралетарыяту. Аўтар слухна заўважае, што тыя ўскраіны не трапілі на паштоўкі, бо выгляд іх выклікаў сумнае ўражанне. Вядома, шкада, што ўзнавіць візуальна такія кварталы, як Камароўка, Ляхаўка, Старажоўка, Пярэспа, Татарская слабада і іншыя, цяпер немагчыма. А яны шмат гавораць нашаму сэрцу, ды і пазнавальны аспект тут немалы, калі параўнаць яшчэ не забытую ўбогасць з сённяшнім выглядам раёнаў і мікрараёнаў Мінска, якія здабылі яму славу аднаго з найпрыгажэйшых гарадоў краіны.

Нібы крочыш па вуліцах, зафіксаваных фатографамі мінулага, і ўглядаешся ў дамы, звязаныя з падзеямі ў жыцці Янкі Лучыны і Каруся Каганца, Максіма Багдановіча і Уладзіслава Галубка, Янкі Купалы і Януба Коласа.

На жаль, сёння ўжо не прымацуеш да іх сцен шылдаў і мемарыяльных знакаў, і толькі што сціслае, дакладнае ўказанне В. Целеша, які правёў адпаведнае вывучэнне, узбагачае нас новымі фактамі і ўяўленнямі.

Глядзіш на людзей, якія ў сваіх жыццёвых турботах застылі на здымках, і даведваешся пра адзенне і абутак пачатку стагоддзя, моды маймасных класаў і ўборы простага люду. Этнаграфізм альбома выяўляецца таксама ў выразных адлюстраваннях гарадскога транспарту, дзе суседнічалі конка і сялянскі воз, «дыліжанс» рамізініка і аўтамабіль, дарэчы, ля ўваходу ў Аляксандраўскі сквер (цяпер Цэнтральны сквер ля тэатра імя Янкі Купалы) красуюцца прадстаўнікі першага ў Мінску (з 1912 года) аўтаксі. Асаблівае значэнне набываюць сёлета, калі святкуюць 800-годдзе «Слова аб палку Ігаравым», краявіды Верхняга і Ніжняга рынкаў, вуліцы Нямігі. Гэта мясціны, дзе адбылася братазбойчая бітва, якая так узрушыла аўтара геніяльнага помніка пісьменнасці ўсходніх славян. Мясціны, што найбольш з усіх вядомых звязаны з той эпохай і з тымі канкрэтнымі падзеямі.

Ва ўступным артыкуле да кнігі аўтар падае нарыс гістарычнага развіцця паштоўкі, у тым ліку на тэрыторыі Радзі. На самай старой мінскай паштоўцы у калекцыі В. Целеша (з відам гарадскога тэатра) стаіць штэмпель з адпраўкай з Мінска — 20 сакавіка 1899. Кожная паштоўка, якая трапіла ў друк, суправаджаецца каментарыямі.

Колькі слоў пра мастацкае афармленне альбома (мастак В. Казлоў). Яно не кідкае, але прывабнае, разлічанае на пастаяннае карыстанне і самыя розныя густы. На апошнім усесаюзным конкурсе альбом адзначаны дыпламам I-й ступені.

Вячаслаў ВАЙТКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: на старых паштоўках Губернатарская вуліца і гасцініца «Еўропа» ў Мінску.

НА ЗАРЫ СНАПЫ НОСІМ

На зары снапы носім, [2 разы]
Пры свячы вячэраем.
Ой, выйдзі, гаспадару, [2 разы]
Напроці свайго двору.
Дай на жыта стадолу, [2 разы]
А для жанцоў вячэру.
Ты скупы, гаспадару, [2 разы]
Ты не стой за дзвярыма.
Ты не стой за дзвярыма, [2 разы]
Вынесь бочачку піва.

ЯК НА НАШАЙ НІЎЦЫ

Як на нашай ніўцы
Сягоння дажынкi,
Дзіва, дзіва!
Відзіць маё вочка —
Краек недалёчка,
Дзіва, дзіва!
Да краю дажнімся,
Мёду мы нап'ёмся,
Дзіва, дзіва!
Наш хазяін Савасцей
Дасць гарэлкі берасцень,
Дзіва, дзіва!
Хазяйка — цяпера
Паставіць вячэру,
Дзіва, дзіва!
Наварыла буракоў,
Насыпала чарвякоў,
Дзіва, дзіва!
Наварыла кашы,
Насыпала сажы,
Дзіва, дзіва!

У Мінску адбылася традыцыйная гарадская выстаўка кветак. Свае экспазіцыі на ёй прадставілі Цэнтральны батанічны сад АН БССР, саўгас «Дэкаратыўныя культуры», юныя натуралісты школ сталіцы, кветаводы-аматары секцыі кветак гарадскога таварыства аховы прыроды. Наведвальнікі маглі не толькі ўбачыць цудоўныя букеты, кампазіцыі, але і атрымаць рэкамендацыі па вырошчванню кветак.

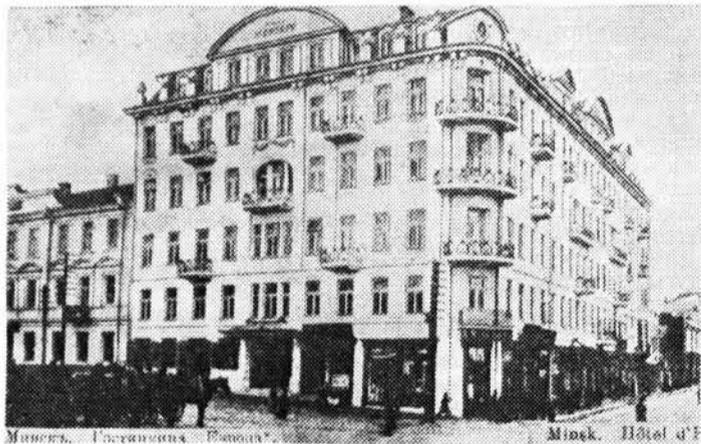
Фота А. БАСАВА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1440

Гумар

ЧАМУ Ж ЁН НЕ ГАВОРЫЦЬ!
— Мамачка, а колькі гадоў нашаму сабакчу?
— Столькі ж, як табе.
— Дык чаму ён яшчэ не ўмее гаварыць?
А МНЕ ЧАГО СМЯЦЦА!
На рабоце начальнік расказ-

вае анекдот. Усе ад смеху за жываць схпіліся. Толькі адзін супрацоўнік нават не ўсміхнуўся.
— Ты што, не зразумеў анекдота? — пытаецца начальнік.
— Я сёння звальняюся ад вас, дык навошта мне смяцца?

ПАШАНЦАВАЛА

— Я толькі вярнуўся з водпуску.
— Ну і як, пашанцавала на надвор'е?
— О, яшчэ як! Дождж ішоў толькі два разы. Першы раз 10 дзён, а другі — два тыдні.